

КАЛЕНЮК О. М.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії
та історії держави і права
(Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького)

УДК 340.113(477.8)

УКРАЇНЬСЬКА ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПЕРШИХ ФАХОВИХ ЮРИДИЧНИХ ВИДАННЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті досліджено вплив перших фахових юридичних видань Східної Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття на подальший розвиток юридичної термінології, проаналізовано історичний досвід західноукраїнських правників для використання питомих українських правничих термінів на сучасному етапі державотворення в Україні.

Ключові слова: українська правнича термінологія, фахові юридичні видання, часописи, правничі терміни, національна юридична термінологія.

В статье исследовано влияние первых специальных юридических изданий Восточной Галиции конца ХІХ – начала ХХ века на дальнейшее развитие юридической терминологии, проанализирован исторический опыт западно-украинских юристов для использования исконно украинских юридических терминов на современном этапе построения государства в Украине.

Ключевые слова: украинская юридическая терминология, специальные юридические издания, журналы, юридические термины, национальная юридическая терминология.

The article investigates the influence of the first special legal publications in Eastern Galicia at the end of ХІХ – in the beginning of ХХ century, analyzes the historical experience of Western Ukrainian lawyers for using of real Ukrainian legal terms on the modern stage of state-creation in Ukraine.

Key words: Ukrainian legal terminology, special legal publications, journals, legal terms, national legal terminology.

Вступ. Українська правнича термінологія є важливим чинником для розвитку української юридичної науки, тому що розвиток права завжди тісно пов'язаний із формуванням термінології. Розбудова правової держави і створення громадянського суспільства передбачають насамперед, що кожне слово закону має стосуватися кожної людини, її прав та свобод. Ні держава, ні влада не зможуть повноцінно функціонувати без чіткого і зрозумілого висловлення своєї волі через відповідне правове і мовне оформлення. Могутню українську державу збудує лише нерозривне поєднання трьох сутностей: національної ідеї, національної економіки й національного закону. Бо «ніхто нам не збудує держави, коли ми самі її не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути», – ці слова В.К. Липинського актуальні сьогодні як ніколи. Указаній проблематиці присвячена чимала кількість наукових праць відомих вітчизняних науковців, як правників: Ю. Зайцев, С. Кравченко, Л. Чулінда та ін., так і мовознавців: Н. Артикуца, М. Вербенец, Ю. Прадід, Л. Симоненко, Н. Трач та ін.

Постановка завдання. Метою статті є розглянути вплив фахових юридичних видань Східної Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст. на подальший розвиток юридичної термінології, проаналізувати історичний досвід термінологічних напрацювань західноукраїнських правників для збереження та активного використання питомих українських правничих термінів на сучасному етапі державотворення.

Результати дослідження. Кінець XIX – початок XX ст. став для українців Східної Галичини періодом справжнього національного відродження. Освічені «русини» відкрили для себе свої національні корені, самобутню історичну та культурну спадщину, рідну українську мову. Поступово українська інтелігенція зрозуміла нагальну потребу боротися за свої політичні права для забезпечення вільного розвитку нації й рідної української мови.

Перший юридичний журнал «Часопись правнича», виданий у Львові 1 квітня 1889 р. у друкарні Наукового товариства імені Шевченка (далі – НТШ) завдяки зусиллям членів Товариства, молодих адвокатів-правників Костя Левицького, Євгена Олесницького, Антіна Горбачевського, за підтримки відомого науковця, професора Олександра Огоновського, активно розповсюджував юридичні знання серед населення краю, впливаючи таким чином на національне самоутвердження галицьких українців. Часопись поділявся на такі рубрики: «Розвідки наукові», «Розвідки із практики і критики», «Рішення трибуналів», «Із судової практики», «Замітки літературні» тощо. Рубрика «Рішення трибуналів» ознайомлювала читачів із рішеннями Трибуналу державного і державної влади в Галичині, найвищого Трибуналу судового, Трибуналу касаційного і Трибуналу адміністративного у поданні К. Левицького, Є. Олесницького, С. Федака та ін. Згодом її замінила нова рубрика «Із судової практики». Постійна рубрика «Замітки літературні» уміщувала рецензії й огляди нових юридичних видань [1, с. 466].

Серед багатьох питань, які розглядалися в часописі, одним із найважливіших, на нашу думку, було питання захисту права українського народу на національне самоутвердження, розвиток своєї рідної мови, національної термінології тощо. Саме завдяки цьому часописом зацікавилися українські правники в Галичині, Наддніпрянщині, Угорщині та Буковині. Вихід журналу друком став поквартальним від 1892 року. Окрім того, його назва змінилася на: «Часопись правнича. Видавництво Наукового товариства імені Шевченка» (упорядник Кость Левицький).

На його сторінках у 90-х рр. друкувалися наукові праці відомих у Галичині юристів: К. Левицького – «У справі нашої правничої термінології» (1889 р.), «Рішення найвищого трибуналу касаційного», «Рішення найвищого трибуналу судового», «У справі реформи поступованя неспорого» (1890–1891 рр.), «Новий закон прасовий в Австрії» (1894 р.), «До питання про відносини службові учителів шкіл середніх», «Правда руська» пам'ятник закондатний права руського з XI віку» (1895 р.), «Про новий процес цивільний в Австрії», «Про права руської мови» (1896 р.), «Несвідомо поминений дідич: розвідка практична в освітленню теоретичнім», «Про новий устав езекуційний» (1897 р.); А. Горбачевського – «Дещо про новий закон громадський для 30 більших міст галицьких і его становище в системі краевого законодавства громадського» (1889 р.); С. Дністрянського – «Про закон супружий в Угорщині» (1894 р.), «Полагоди шкоди з огляду економічного і соціального» (1897 р.), «Заручини в австрійськім праві» (1899 р.), «Права руської мови у Львівськім університеті» (1901 р.); П. Стебельського – «Карпцов і становище его супроти науки о ув'язненню слідчим» (1896 р.); Г. Зацерковного – «Причинки до правничої термінології» (1902 р.) та ін. Окрім того, на сторінках журналу часто обговорювалися питання цивільного, міжнародного, фінансового та кримінального права, активно сприяючи розвитку правничої термінології вказаних галузей юриспруденції.

У статті Є. Олесницького «Другий з'їзд польських правників і економістів» (1889 р., ч. 8) йдеться про необхідність створення товариства українських правників із метою формування правничої термінології [2, с. 139].

Намагання західноукраїнських правників розробити термінологію, яка б використовувалась не тільки на теренах Східної Галичини, але й у цілій Україні, підтверджує, зокрема,

праця М. Шухевича «О договорах Руси з Греками», надрукована у «Часописі Правничій» (1890 р., ч. ч. 2–4), у якій ґрунтовно досліджуються проблеми кримінального і міжнародного кримінального права, зафіксовані у договорах русичів із греками [3].

Випуски «Часописі правничої» за 1895 р. присвячені здебільшого аналізу визначної пам'ятки Київської Русі – «Руській Правді». При цьому спочатку наводиться «Огляд правно-історичний» джерела з його перекладом українською мовою. Це свідчить про те, що галицька правнича термінологія й мова не були відірваними від Великої України, маючи свої джерелами також пам'ятки давньоукраїнського права [4].

Відомо про термінологічну дискусію щодо вживання терміна «*позов*», яка розгорнулася між редактором і автором на марґінесі до статті М. Зобківа «Forum Solutionis» в Австрії» (1894 р.).

Як зазначає М. Гдакович, сам автор не вважав термін «*позов*» вдалим, пропонуючи натомість інший – «*тужба*», запозичений із сербської мови. Хоча й він, на його думку, виглядав доволі штучно [1, с. 469]. Того часу дуже поширеним у побуті був термін «*скарґа*», проте в офіційному діловодстві він практично не використовувався, тому М. Зобків відкидав його як можливий варіант, оскільки від нього було би доволі складно утворювати інші терміни та будувати термінологічний ряд. Однак редактор часопису К. Левицький вважав, що термін «*позов*» якнайкраще відповідає духові мови та виступав проти зайвого використання нових іншомовних слів, якщо існує український відповідник [1, с. 469].

Б. Рожанський у своїй праці «Руска мова на правничім відділі львівського університету» (1895 р.) посилається на цісарське розпорядження, датоване 23 березня 1860 р., відповідно до якого було «установлено для предметів державного іспиту судового дві надзвичайні катедри з рускою мовою викладовою» [5, с. 30–31]. Окрім згадуваної праці Б. Рожанського, у рочнику V за перший чвертьрік (квартал. – О. К.) 1895 р. «Часописі правничої» були надруковані такі розвідки: «Нелітні проступники, через Д-ра Петра Стебельського», «Наші сервітути, через Д-ра Костя Левицького», «Ореченя найвисшого трибуналу судового: В справах цивільних, В справах карних» [5, с. 1–62] та ін.

У третьому чвертьрочнику «Часописі» за 1895 р. розглядається «Правда Руска. Пам'ятник законодавчий права руского з XI віку. Уложив Др. Кость Левицький» [6, с. 141–191] та ін.

«Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового Товариства імені Шевченка» (Рочник VI, м. Львів, 1896 р.) оприлюднює: «Ratum de contrahendo. Студия Д-ра Михайла Зобкова», «Карцов (Carzov) і становище его супротив науки о узязненю слідчим. Написав проф. Др. Петро Стебельский»; «Про новий процес цивільний в Австрії. Студия критична. Написав Др. Кость Левицький. Передне слово», «О поступованю в перший інстанції», «О поступованю відкличнім», «О неважности і зновленю поступованя» [7, с. 1–190] та ін.

У Рочнику VII (річнику. – О. К.) за 1897 р. заслуговують на увагу такі праці: «Полагада шкоди з огляду економічного і соціального. Написав Др. Ст. Дністрянський», «Про публичне добро. Написав Лев Левицький», «Несьвідомо поминений дідич. Розвідка практична в освітленю теоретичнім. Написав Др. Кость Левицький», «Про старинний грецький процес кримінальний. Написав Др. Андрій Чайковский», «Про новий устав езекуційний. Написав Др. Кость Левицький» [8, с. 1–159].

У Рочнику VIII за 1898 р. були оприлюднені такі розвідки: «Прикмета зависимости права заставу. (Габілітаційний виклад Д-ра Михайла Зобкова, державний дня 12 марта 1898 на королівськім університеті в Загребі)», «Про наочність в австрійськім процесі цивільнім. Написав Александер Менцинський, ц. к. совітник суду красвого у Львові», «Правна охорона необходимого маекту зобовязаного. Написав Др Кость Левицький» [9, с. 1–42] та ін.

Цікавою у контексті нашого дослідження є стаття «Права рускої мови у Львівськім університеті» С. Дністрянського, надрукована у «Часописі» у 1901 р., у якій він зосередив головну увагу на питаннях взаємозв'язку мови і права, мови і політики, мови і суспільства. Аналізуючи ст. 19 конституційного Закону про загальні права громадян для королівств і об-

ластей, які представлені в рейхсраті, та постанову австрійського уряду від 21 грудня 1867 р., що гарантувала забезпечення мовних прав для національностей, він слушно зауважував: «Сама постанова звучить так загально, що дає підставу для численних сумнівів. <...> Та з того хаотичного укладу користає як раз сама держава, бо скидає із себе дуже важні обов'язки й через те виминає остаточне та справедливе порішене язикового питання» [10, с. 9].

Далі науковець запропонував правничі терміни, які стосувалися мови: «*мова іспитова*», «*мова урядова*», «*мова викладова*». На думку С. Дністрянського, українська мова була *іспитовою* і *викладовою* тільки на окремих факультетах Львівського університету. Натомість функції *урядової мови* (внутрішнього і зовнішнього діловодства університету) здійснювали переважно німецька й польська мови. Окрім згаданої праці «Права руської мови у Львівським університеті», правничі термінологія простежується також в інших наукових розвідках С. Дністрянського, надрукованих у «Часописі правничій»: «Звичаєве право та соціальні зв'язки» (1902 р.), «Австрійське право приватне. Виклади проф. С. Дністрянського. Вид. кружок правників» (1906 р.), «Національна статистика» (1909 р.), «Природні засади права (§ 7 к. ц. з.)» (1911 р.) тощо.

Слід зазначити, що починаючи від 1896 року нові видання «Часописі» друкувалися під назвою «Часопись правнича. Розвідки правничі секції Історично-філософичної НТШ». Часопис друкувався переважно українською мовою, проте у текстах окремих наукових статей зустрічалися речення й абзаци польською або німецькою мовами. У кожному томі журналу публікувалися наукові праці таких відомих на той час правників, як В. Старосольський, Є. Олесницький, К. Левицький, С. Дністрянський та ін.

У 1900 р. «Часопись Правнича» була знову перейменована в «Часопись Правничу й Економічну». Чергова зміна назви була не випадковою. Засновники журналу, галицькі правники, чітко усвідомлювали необхідність вивчення історії становлення та розвитку української правової думки.

Отже, журнал «Часопись правнича» став першим фаховим юридичним виданням у Галичині, який не тільки пропагував правові знання серед населення краю українською мовою, але й віддзеркалював національне, культурне і політичне життя українського народу, широко використовуючи при цьому правничу термінологію.

Наприклад, у Випуску I «Часописі» за 1889 р. було надруковано три статті К. Левицького з використанням правничих термінів: «Критичні уваги» – *понятіє правне, присяга* (с. 17), *устава судови* (с. 26), *средство доказове, законодавство* (с. 27), *практика судови* (с. 29), *справоздавец, комісія компіляційна* (с. 32), *законъ, процесъ* (с. 33), *кривоприсяга, доказ, сторона процесова* (с. 34); «Суперечність рѣшень Трибуналу адміністраційного въ справѣ товариствъ?» – *трибуналь адміністраційный* (с. 70); «Критика» – *адвокат, правный, справи правні* (с. 74), *право супруже, право власности, право спадкове* (с. 76), *право винагороды шкоды* (с. 77) та ін. У праці А. Горбачевського «Галицке судѣвництво и справа его реформы въ законодавчих тѣлахъ» також було використано юридичну лексику: *судѣвництво, поступоване въ справахъ карныхъ* (ЧП, 1889, I, с. 46), *судія* (ЧП, 1889, I, с. 49), *судейски урядники* (ЧП, 1889, I, с. 51).

Стаття Є. Олесницького «Выкупно права пропинаціѣ на подставѣ краев. закона зъ 22. цвѣтна 1889. ч. 30. в. з. кр.» знайомить читачів із термінологією з галузі цивільного права: *выкупна права пропинаціѣ, винагорода* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 97), *законъ пропинаційный, облігаціѣ, доходъ, санкція* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 98), *право рѣчеве, право приватне, право публичне* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 99), *рѣчь* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 100), *жерела права* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 101), *кодексъ цивільный, правна натура* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 102), *контрактъ купна-продажи, поступованя судове* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 103), *обов'язки, аренда, арендарь* (ЧП, 1889, I, Ч. 6, с. 104). Тим часом його праця «Другій зѣздъ польскихъ правникові и економістѣвъ» подає загальні терміни теорії права: *правникъ, правничі словари, правничі часописи, товариство правниче* (ЧП, 1889, I, Ч. 8, с. 139), *руски правники* (ЧП, 1889, I, Ч. 8, с. 140) та ін.

Загальна юридична термінологія вживається й у статті К. Левицького «Въ справѣ нашої правничои термінольогиѣ»: *правнича термінольогиѣ, термінъ правничій, законъ пра-*

совий (ЧП, 1889, I, Ч. 8, с. 140), законодавець (ЧП, 1889, I, Ч. 8, с. 141), розправа, засудь (ЧП, 1889, I, Ч. 8, с. 142).

У відомій розвідці А. Горбачевського «Дещо про новий законъ громадській для 30 бѣльшихъ мѣсть галицкихъ и его становище въ системѣ краєвого законодавства громадского») використовується така правничка лексика: *громадське право, самоуправа, законъ громадській* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 153), *органи громадскої управи, постанови* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 154), *справозданя* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 155), *акт набутя горожанства* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 157), *рада громадска* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 158), *власть выконуюча, власть ухвалююча* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 159), *правній відношеня* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 160), *уряд, правній вимоги* (ЧП, 1889, I, Ч. 9, с. 161), *адміністрація, компетенція органів управи громадскої* (ЧП, 1889, I, Ч. 11, с. 186), *наложеня грошевої кары* (ЧП, 1889, I, вип. 11, с. 187), *магістратъ* (ЧП, 1889, I, Ч. 11, с. 188), *арештъ* (ЧП, 1889, I, Ч. 11, с. 189) та ін.

Тим часом П. Стебельський у статті «Чи и о скелько показали ся у насъ въ практиці Суды присяглыхъ пожиточними» широко використовує термінологію з галузі кримінального права: *присяглы, крадѣжъ, рабунокъ, подпалене, ведиктъ засуджуючий, вина справця, кара, прокуратор, обжалованый, увѣльняючий вердиктъ* (ЧП, 1889, I, Ч. 12, с. 203), *злочинство, осуджене безправности кримінальної, переступство, обжаловане, провиня винуватця, убійця, юдикатура, забитя* (ЧП, 1889, I, Ч. 12, с. 204), *злочин тяжкого ушкодження тѣла, провиня, вирокъ увѣльняючий, вирокъ засуджуючий* (ЧП, 1889, I, Ч. 12, с. 205–206) та ін.

Загальні цивільно-правові терміни вживаються у праці Є. Олесницького «Австрійське законодавство державне въ р. 1889.»: *розпорядженя, законодавство* (ЧП, 1889, I, Ч. 12, с. 21), *спадщина* (ЧП, 1889, I, Ч. 12, с. 23), *приватне право, судове поступованя, справа неспѣрна* (ЧП, 1889, I, Ч. 12, с. 24) та ін. Кримінальні терміни *убійство, постановленя, убійця* (ЧП, 1890, II, Ч. 3, с. 39) знаходимо у праці М. Шухевича «О договорах Руси зъ Греками. IV. Право приватне».

Терміни з галузі цивільного права: *власнѣсть табулярна, власнѣсть фізична* (ЧП, 1890, II, Ч. 3, с. 40), *правній спѣсоб набутя, доказъ, засидженя* (ЧП, 1890, II, Ч. 3, с. 41), *пѣдстави позву, посѣданя* (ЧП, 1890, II, Ч. 3, с. 42) – у праці К. Левицького «Практика судава. Зъ права цивільного». Також терміни з галузі цивільного процесу та судівництва активно вживаються К. Левицьким у статті «Про новий цивільний процес в Австрійі»: *цивільний процес, законний доказ, устав судовий* (ЧП, 1894, IV, с. 1), *судовий привод, судівництво, розправа* (ЧП, 1894, IV, с. 2), *устне поступоване, поступоване в справах цивільних, звичайні суди в справах цивільних, правознавець* (ЧП, 1894, IV, с. 3), *пѣдсуднѣсть, законодавець* (ЧП, 1894, IV, с. 4), *відкликане, відзив, суди повітові, суди окружні і краєві* (ЧП, 1894, IV, с. 5) та ін.

У подальших випусках оновленої «Часописі Правничої й Економічної» широко використовувалися як загальні терміни з теорії права, так і терміни з окремих галузей (цивільні, кримінальні), терміни судівництва тощо: *адвокат, кодифікатор* (ЧПЕ, 1900, I, с. 3), *карне право* (ЧПЕ, 1900, I, с. 4), *державне право, язикове законодавство* (ЧПЕ, 1900, I, с. 5); *приватне право, вирок судейський* (ЧПЕ, 1900, X, с. 3), *трибунал судовий* (ЧПЕ, 1900, X, с. 11), *пѣдсуднѣсть, присуд* (ЧПЕ, 1900, X, с. 16), *суд першої інстанції* (ЧПЕ, 1900, X, с. 21), *існуючі докази* (ЧПЕ, 1900, X, с. 27), *суд ревізійний* (ЧПЕ, 1900, X, с. 28), *карна справа, цивільна справа*, (ЧПЕ, 1900, X, с. 30), *суд присяжних, окружний суд, повітовий суд* (ЧПЕ, 1900, X, с. 38), *судові власти* (ЧПЕ, 1900, X, с. 39), *закон цивільний* (ЧПЕ, 1900, X, с. 43), *касаційний трибунал* (ЧПЕ, 1900, X, с. 53); *умовна кара* (ЧПЕ, 1901, III, с. 5), *юрист, адміністраційний трибунал* (ЧПЕ, 1901, III, с. 7); *правний* (ЧПЕ, 1912, X, с. 24), *судовий вирок* (ЧПЕ, 1912, X, с. 149) та ін.

Основні питання українського права і мови, використання юридичної термінології в культурному, суспільному та політичному житті досліджувалися також у часописах таких відомих на той час правничих професійних організацій, як Товариство українсько-руських правників (ТУП) і Союз українських адвокатів (СУА).

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що фахові правничі видання Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст. активно сприяли відродженню національної

свідомості української нації та мали важливе значення для становлення рідної мови і формування української юридичної термінології тощо. «Часопись правнича» (1889–1912 рр.) – перше фахове українське юридичне видання, яке не тільки поширювало правові знання серед українського населення рідною мовою, але й відстоювало право української нації на розвиток своєї мови, правничої термінології, правової системи тощо.

І сьогодні матеріали цього правничого часопису не втратили своєї актуальності, наукового значення і ваги, оскільки вони є джерелом для вивчення не тільки історії розвитку українського права, але й української мови та української правничої термінології. Таким чином, аналіз історії становлення фахових юридичних видань у Східній Галичині свідчить про необхідність докладнішого вивчення західноукраїнських текстових джерел кінця ХІХ – початку ХХ ст. з метою кращого розуміння тих національно-визвольних процесів, які відбувалися у краї, сприяючи національному відродженню української нації, розвитку української мови загалом та української правничої термінології зокрема.

Список використаних джерел:

1. Гдакович М. Висвітлення проблем правничої термінології на сторінках журналу «Часопись Правнича» (1889–1912) / М. Гдакович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Юридична». – 2013. – Вип. 2. – С. 463–472.
2. Олесницький Є. Другій з'їзд польських правників і економистів / Є. Олесницький // Часопись правнича. Мнсячник для теорії і практики. – 1889. – Число 8. – Рочник І. – С. 139–140.
3. Шухевич М. О договорах Руси з Греками / М. Шухевич // Часопись правнича. Мнсячник для теорії і практики. – 1890. – Число 2–4. – Рочник ІІ.
4. Огляд правно-історичний // Часопись правнича. Видавництво наукового товариства імени Шевченка. Для теорії і практики. – 1895. – Рочник І–V.
5. Рожанський Б. Руска мова на правничім відділі львівського університету / Б. Рожанський // Часопись правнича. Видавництво наукового товариства імени Шевченка. Для теорії і практики. – 1895. – Рочник V. – С. 1–62.
6. Правда Руска. Памятник законодатний права руского з ХІ віку / уложив Др Кость Левицкий // Часопись правнича. Видавництво наукового товариства імени Шевченка. Для теорії і практики. – 1895. – Рочник ІІІ. – С. 141–191.
7. Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового Товариства імени Шевченка. – 1896. – Рочник VI. – С. 1–190.
8. Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового Товариства імени Шевченка. – 1897. – Рочник VII. – С. 1–159.
9. Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового Товариства імени Шевченка. – 1898. – Рочник VIII. – С. 1–42.
10. Дністрянський С. Права рускої мови у Львівскім університеті / С. Дністрянський // Часопись правнича і економічна. Правничі і економічні розвідки історично-філософичної секції Наукового товариства імени Шевченка. – 1901. – Рочник ІІ. – Т. ІІІ. – С. 3–38.

